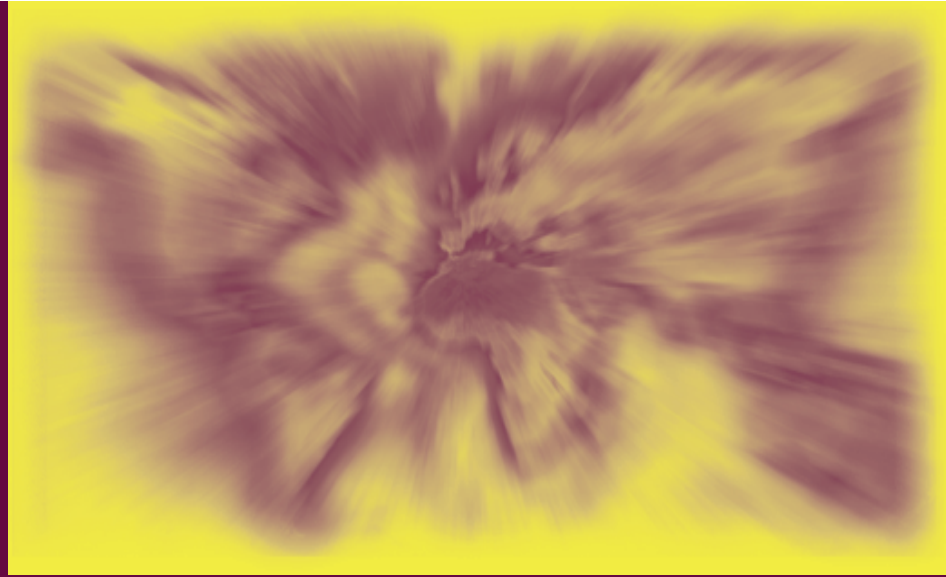

CCOO

Publicació dels serveis lingüístics de CCOO de Catalunya,
les Illes Balears i el País Valencià

la teranyina

núm.

octubre 2000

6

contingut

- Pàg. 2 L'acolliment lingüístic
- Pàg. 3 El valencià a l'administració local
- Pàg. 4 La societat multilingüe
- Pàg. 6 Entrevista a Francesc Carbonell
- Pàg. 7 Mobilització permanent

intro

El multilingüisme creixent de la societat catalana ha esdevingut en pocs anys un gran repte per a l'escola pública, que és l'instrument social encarregat de dotar tots els infants d'una competència adequada en les dues llengües oficials del país. Arran d'aquest fenomen, cada vegada són més els especialistes que consideren que la valoració de les llengües maternes dels alumnes i del seu context sociocultural d'origen pot tenir efectes positius en el seu aprenentatge i en la seva integració a la classe. És un tema interessant, al qual hem volgut dedicar aquest número de La Teranyina. Francesc Carbonell, reconegut pedagog i mestre del Programa d'Educació Compensatòria, ens exposa en l'entrevista el seu punt de vista sobre la realitat lingüística que es percep a les escoles. D'altra banda, Carles Bertran, coordinador del Servei Lingüístic de CCOO de Catalunya, analitza en l'article de les pàgines centrals els conflictes de comunicació lingüística que es produeixen en una societat com la nostra, sotmesa als efectes dels moviments migratoris i del procés d'integració europea. Com sempre, ens els altres apartats de La Teranyina fem un cop d'ull a l'actualitat dels territoris. Tere Marí, del País Valencià, es fa ressò d'una iniciativa de la Secció Sindical de CCOO a l'Ajuntament d'Ontinyent perquè el coneixement del valencià sigui un requisit obligatori en la provisió de noves places i la promoció interna. Des de Mallorca, Maria Teresa Mallol comenta la intervenció de Francesc Antich, president de les Illes Balears, en l'última edició de la Universitat Catalana d'Estiu. I finalment, Marc Aguilar, de CCOO de Catalunya, exposa les conclusions del curs d'acolliment lingüístic d'immigrants que es va fer la tardor de l'any passat a Girona.

Catalunya

L'acolliment lingüístic

S'ha fet públic el document de conclusions del curs *L'acolliment lingüístic*, que es va impartir a Girona la tardor del 1999. En aquest escrit es recullen un seguit de reflexions que poden ser d'interès per a tothom que treballi en el camp de la formació d'immigrants.

- L'aprenentatge de la llengua o les llengües del país d'acollida (com també l'alfabetització i l'educació en un sentit ampli) és un dret dels immigrants.
- Per aplicar la Llei de política lingüística de Catalunya –"En la programació de cursos de formació permanent d'adults és preceptiu l'ensenyament del català i del castellà." (art 23.1)–, calen més recursos econòmics, didàctics i formatius.
- S'ha de distingir entre l'alfabetització i l'ensenyament oral de segones llengües. Si no es dona en l'alumne una comprensió mínima inicial de la llengua oral en què se'l vol alfabetitzar, cal fer abans uns primers mòduls exclusivament de llengua oral.
- Fer cursos per a immigrants té sentit si s'apleguen els alumnes segons criteris estrictament lingüístics, mai segons criteris d'origen. S'ha de tenir present, d'altra banda, que molts immigrants poden incorporar-se de manera immediata o després d'una tutoria d'acolliment als cursos generals o als cursos reglats de les escoles d'adults.
- Una tutoria d'acollida, en la qual s'avalui la competència lingüística de l'immigrant, pot ser d'una gran utilitat abans d'iniciar cap acció formativa; a més, permet orientar l'alumne en el procés de formació i facilitar la seva adaptació a la nova realitat, amb la qual cosa s'evitaran interferències eventuais d'una incorporació tardana.

En aquest document es tracten molts altres aspectes de la formació d'immigrants, com ara el paper que hi han de tenir les institucions públiques i les ONG, la necessitat de programes i materials que tenen els professors o el pes de les actituds en qualsevol procés formatiu. Trobareu el document publicat a la revista *Llengua i ús*, núm. 18.

Marc Aguilar

El valencià a l'administració local

Des d'abril de 1995 l'Ajuntament d'Ontinyent disposa d'un Reglament Municipal sobre l'Ús i la Normalització del Valencià. Això suposa un veritable esforç de modernització i eficàcia per servir a la societat a qui representa.

Ara, uns anys després els tècnics de normalització lingüística i de personal han cregut convenient redactar un breu estudi-treball on s'analitza el nivell de valencià que es recomana per a cadascun dels llocs de treball atenent a la classificació per grups de l'administració pública, l'especificitat de cada lloc i el diferent grau de compromís de coneixement que aquesta classificació comporta.

La Secció Sindical de CCOO PV de l'Ajuntament d'Ontinyent ha treballat de valent en aquesta línia, i davant la creació de noves places o de promoció interna considera com a requisit obligatori el grau de coneixements de valencià adient per a cada lloc de treball. És per això que ha presentat una sèrie d'al·legacions a l'estudi dels llocs de treball, les quals han estat acceptades i incorporades a l'informe. En destaquem algunes com ara la petició de nivell superior per al personal del Grup A, que es demanen els mateixos nivells per a promoció interna que per a accés lliure, que el personal municipal tinga un període d'un any d'adaptació al nivell corresponent, que es programen accions formatives o d'actualització de coneixements, etc.

El treball que les companyes i els companys de la Federació Sindical d'Administració Pública de la comarca de la Vall d'Albaida desenvolupen el considerem fonamental per a la recuperació de la nostra llengua i per donar-li l'estatus de normalitat i oficialitat que es mereix.

Des de l'Oficina de Promoció i Ús del Valencià de CCOO PV us felicitem i encoratgem que continueu en aquesta línia. Per això, en reconeixement de la vostra tasca hem volgut donar-ho a conèixer, perquè servisca de model a tants ajuntaments que encara no s'han decidit a donar el pas que regule l'ús del valencià, en les relacions amb la societat, amb les altres administracions i en la pròpia.

Enhorabona.

Tere Marí

Paraules clau

La societat multilingüe

Desigualtat social i competència comunicativa

Carles Bertran

és llicenciat en geografia i actualment és el coordinador del Servei Lingüístic de les CCOO de Catalunya

El multilingüisme creixent de la nostra societat, fruit dels moviments migratoris i del procés d'integració europea, és una realitat que té la seva màxima expressió en el medi urbà.

És cert que encara som lluny de certes realitats urbanes europees, però, de fet, només cal passejar per alguns carrers, per determinats barris de les nostres ciutats, per adonar-se que més enllà de la realitat lingüística "oficial" que s'expressa en català i castellà, la nostra societat és cada cop més multilingüe.

La coexistència en un mateix espai de persones amb llengües diferents posa de manifest la necessitat de disposar d'un o més codis comuns que els permetin comunicar-se, ja que aquestes persones no es troben constantment tancades dins de reductes monolingües. La seva activitat quotidiana fa que s'hagin de relacionar amb altres individus que potser no parlen la seva llengua: han d'anar al mercat, treballen, porten els seus fills a l'escola, passegen pel carrer, realitzen tràmits administratius, es desplacen d'una punta a l'altra de la ciutat, d'una ciutat a una altra...

L'establiment d'aquests codis de comunicació comuns pot ser conseqüència d'un consens social o d'una decisió política, però sigui quin sigui el procediment que ha determinat quin són aquestes llengües franques, el que és evident és que el seu domini per part de les persones que viuen a la ciutat els permet participar plenament en tots els àmbits socials. És a dir, el coneixement de les llengües de la

societat d'acollida, en el nostre cas el català i el castellà, és un dret fonamental de totes les persones, és una premissa bàsica per, després, accedir a la igualtat d'oportunitats, i és una obligació de les administracions establir les actuacions necessàries per garantir-lo. De fet, podem considerar el domini de les llengües del país com una mesura del nivell d'integració social de les persones que hi viuen.

Però aquest domini s'ha d'entendre com l'adquisició d'una veritable competència comunicativa, o el que és el mateix, allò que un parlant necessita per comunicar-se en contextos culturalment significatius, més enllà d'un simple domini de les regles gramaticals de la llengua.

És a dir, més enllà del coneixement de les normes gramaticals de la llengua, per reeixir en una interacció comunicativa cara a cara cal un domini de les normes de comportament comunicatiu. Atès que aquestes normes varien d'una cultura a altra, les persones que no aconsegueixen dominar-les adequadament poden tenir dificultats per comunicar-se de manera eficaç.

En les interaccions directes entre persones, en les converses al carrer, a les oficines de les administracions, al metro, comprant al mercat, a les entrevistes de feina, a l'escola... el domini de la competència comunicativa inclou diversos aspectes extralingüístics. Un d'aquests aspectes a tenir en compte és la reivindicació que s'exerceix sobre el "territori" i la gestió que cada persona en fa. I aquesta gestió de l'espai també és específica de cada cultura. Així, per

La manca de competència comunicativa dels immigrants és un handicap afegit a la situació de desprotecció i de discriminació que pateixen aquestes persones.

Tenir en compte les dificultats inherents a la comunicació entre locutors d'orígens socials o ètnics diferents que poden donar llocs a malentesos és especialment important per a aquelles persones que treballen en contacte amb persones immigrades o col·lectius desfavorits, com és el cas del professorat.

exemple, el control de l'espai personal és determinant per evitar malentesos, o simplement per dur a bon port qualsevol interacció entre dues persones: la proximitat estàndard en el nostre entorn cultural entre dues persones que mantenen una conversa pot resultar molesta, i fins i tot agressiva, per a persones d'altres contextos culturals.

Un altre exemple d'aquests aspectes extralingüístics és aquell que evidencia les diferents relacions de gènere a societats diverses. La mirada baixa d'una noia marroquina quan li parla el seu professor no s'ha d'entendre necessàriament com una manca d'interès d'aquesta alumna, sinó que s'ha de tenir en compte com són les relacions entre homes i dones en el seu ambient habitual.

Les interaccions entre persones de diferent procedència ètnica o cultural — especialment quan aquestes diferències estan associades a desigualtats socioeconòmiques— poden reforçar aquestes desigualtats perquè qui es troba en una situació més elevada avalua, de manera conscient o inconscient, algunes de les estratègies comunicatives de qui ocupa la posició inferior.

Si bé aquesta manca de competència afecta per igual totes les persones que arriben al nostre país, convé remarcar que les conseqüències que pot tenir per a la vida d'un individu són diferents segons el seu estatus econòmic i la seva procedència —no és el mateix ser ciutadà europeu que extracomunitari.

La manca de competència comunicativa dels immigrants estrangers és un handicap afegit a la situació de desprotecció i de discriminació que pateixen aquestes persones. En menor grau pot donar lloc a malentesos amb els autòctons, que en darrer terme sempre acaben incrementant

els estereotips en relació amb determinades cultures; d'altra banda, poden donar lloc a situacions més greus: denegació d'ajuts, de feina, de lloguer d'habitatge...

Tanmateix, crec que és important de destacar que els habitants de les ciutats, més enllà que parlin diverses llengües, més enllà dels possibles malentesos que es poden donar en les interaccions, es comuniquen.

Diverses obres cinematogràfiques han recollit de manera clara les dificultats, però alhora la capacitat de la comunicació entre dues persones de llengües i contextos culturals diferents. Jim Jarmusch, a *Night on Earth*, ens parla de la relació entre un jove negre que té dificultats per fer parar un taxi i que es queixa de la discriminació racial que pateix i un immigrant de l'Alemanya de l'Est acabat d'arribar a Nova York, conductor de taxi, que no coneix la feina i que no pot escollir els seus clients, i que gairebé no parla anglès. Tot i no tenir gairebé res en comú, només bocins de cultura compartida, acaben entenent-se i arribant a la seva destinació.

El mateix Jarmusch, anys més tard, en una altra pel·lícula, *Ghost Dog*, reprèn la relació d'amistat, també en un context urbà, entre dues persones que parlen llengües diferents, cosa que no els impedeix d'entendre's: un assassí a sou que parla anglès i un venedor de gelats haitià que només parla francès.

Tenir en compte les dificultats inherents a la comunicació entre locutors d'orígens socials o ètnics diferents que poden donar llocs a malentesos és especialment important per a aquelles persones que treballen en contacte amb persones immigrades o col·lectius desfavorits, com és el cas del professorat.

Si tots som iguals en dignitat i drets, haurem de respectar els drets lingüístics de tots

Francesc Carbonell.

Mestre del Programa d'Educació Compensatòria i codirector del Màster sobre Exclusió Social i Diversitat Cultural de la Universitat de Girona. És autor del llibre *Immigrants estrangers a l'escola* i coordinador del llibre, que acaba de publicar-se, *Educació i immigració: Els reptes educatius de la diversitat cultural i l'exclusió social*.

La proposta d'ensenyar les llengües i les cultures maternes de tots els alumnes ¿no es contradiu amb la pretensió de fomentar més els trets comuns de l'alumnat que no pas les diferències?

El contrari de la igualtat no és la diversitat, sinó la desigualtat. Quan he defensat sovint que cal subratllar més allò que ens fa iguals que no pas el que ens fa diferents em refereixo als drets fonamentals de la persona, a la dignitat, a la concitadania... Només a partir del reconeixement d'aquesta igualtat fonamental i bàsica, té sentit el respecte a la diversitat. I si tots som iguals en dignitat i drets, haurem de respectar els drets lingüístics de tots, tal com demana la Declaració Universal de Drets Lingüístics, aprovada fa quatre anys a Barcelona... no?

¿Com ho ha de fer el mestre per incloure en l'ensenyament cultures que desconeix o que han estat simplificades i reduïdes a un seguit de tòpics? Perquè, quan parlem d'interculturalitat ¿estem parlant de continguts culturals i identitaris concrets o bé estem parlant d'actituds?

Conec mestres que tenen reunits a la seva classe alumnes que, entre tots, parlen a casa seva set o vuit llengües diferents. Que el mestre o la mestra no puguin ensenyar aquestes llengües, no vol dir que l'escola se'n pugui desentendre. En primer lloc, hi ha d'haver un reconeixement valoritzant i una actitud positiva davant aquesta diversitat. En segon lloc ha d'estar oberta, com a institució, a buscar solucions, ja sigui en horari lectiu o extraescolar, amb l'ajut de les AMPA... com sigui! Cal preservar aquelles llengües maternes no oficials al nostre país que els pares i els alumnes tinguin interès a mantenir. Però això només és una petita part del que representa la interculturalitat a l'escola, que no seria tant ensenyar uns continguts culturals concrets, sinó educar en unes actituds i en uns valors, com deia abans, de respecte a la diversitat, però de reivin-

---

Ha de ser possible ésser català i ésser musulmà, o haver nascut a l'Argentina, o no parlar català.

dicació de la igualtat, de fet i de dret.

Al Decàleg per a una educació intercultural dius que la condició de català hauria de poder ser compatible, per exemple, amb el fet de ser musulmà, haver nascut a l'Argentina o no parlar el català. ¿Defenses també que un senyor nascut a Rabat o a València pugui ser espanyol sense parlar l'espanyol? Aquesta opció, a la pràctica, ¿no el convertiria en un ciutadà de segona?

Jo crec que el que ens fa catalans (o bascos, o mandings...) no és el color de la pell, ni l'RH ni la llengua que parlem, ni la religió que practiquem... Jo crec que ens fa catalans la voluntat de ser-ho i de compartir un projecte col·lectiu, comú amb els altres que es diuen també catalans. Però, certament, el fet de sentir-se català (o espanyol, o basc...) no et fa automàticament ciutadà de primera. Cal que els altres et reconeixin com a tal, et reconeixin com a concitadà. La ciutadania s'obté oficialment amb el reconeixement de les autoritats: amb documents (nacionalitat o residència). Però *realment* només s'ob-

Mobilització permanent

té amb el reconeixement quotidià dels altres con-ciudadans. Conec molts ciudadans, de tercera o quarta categoria, bas-tants parlen català, alguns d'ells són gitanos. Ni el sentir-se catalans, ni el tenir la nacionalitat, ni el ser cristians... no els ha fet automàtica-ment ciudadans de pri-mera.

Pel que fa a la incorpo-ració tardana, ¿com es pot assegurar un bon coneixement de la llen-gua vehicular de l'en-senyament? ¿S'ha de fer fora de l'aula o a dins? ¿Quant de temps cal per assegurar un grau de coneixement del català que permeti a l'alumne nouvingut reeixir en l'aprenentat-ge?

Jo no sóc un especialista en llengua, però el tema de la incorporació tarda-na m'ocupa i em preocu-pa. Per això he llegit alguna cosa i he consul-tat algun expert. I no n'he trobat cap, cap que de veritat li preocupi que aquests alumnes apren-guin català, que opini que el millor és segre-gar-los dels catalans fins que aprenguin aquesta llengua. He arribat a la

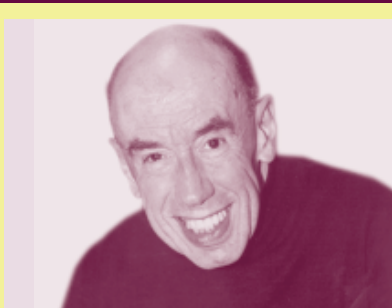
conclusió, doncs, que els qui opten per la segrega-ció, o no hi entenen, o el que els preocupa és, segurament, alguna altra cosa.

El mestissatge cultural ¿és un invent modern o és un fenomen que, de manera conscient i inconscient, la humani-tat viu des de fa segles?

El mestissatge cultural és tan antic com la humani-tat, i pel que sembla, la font principal de progrés. Generalment, els pobles que han viscut més iso-lats, sense contacte amb els altres, són els que han tingut processos de desenvolupament més lents. Fa pensar, però, que aquest motor indis-cutable de progrés sigui al mateix temps tan temut i rebutjat en determinats contextos. L'Amin Maalouf ho explica molt bé al seu llibre *Les identitats que maten*. Ell també defensa-ria: *ha de ser possible ésser català i ésser musulmà, o haver nascut a l'Argentina, o no parlar català*. Hem d'educar per a la igualtat de drets, essent respectuosos amb la diversitat de creences i d'opcions. Ha de ser pos-sible. O ens espera un futur galdós.

En la cloenda de la Universitat Catalana d'Estiu d'aquest any, el president de les Illes Balears, Francesc Antich, va vincular els conceptes de medi ambient i identitat nacional. De la mateixa manera com l'amenaça sobre el patrimoni natural de Mallorca ha fet necessària una moratòria urbanística, la destrucció del patrimoni cultural de les Illes exigeix igualment mesures protecció i de promoció. Per Antich, el coneixement de la llengua pròpia és un dels elements que han de contribuir al benestar dels ciudadans de les Illes, al costat de, posem per cas, l'atenció sanitària, l'habitatge, les noves tecnologies o les pensions.

És dins aquesta visió de progrés integral que el cap del govern balear (que té el suport parlamentari del PSOE, el PSM, Esquerra Unida, Unió Mallorquina i Els Verds) situa el renaixement cultural i la normalització lingüística a les Illes Balears. "Hem d'aconseguir que tots els que viuen a les Illes participin de la pròpia cultura i es puguin expressar en català dins tots els àmbits, privats i oficials". Antich alerta, però, que les lleis de vegades poden convertir-se en una simple caricatura de si mateixes i quedar "hivernades en un racó del butlletí oficial". Per això creu que la normalització del català no pot ser mai el resultat d'una inèrcia legislativa; ben al contrari, qualsevol inèrcia significaria, inevitablement, la decadència de la llengua i, finalment, la seva desaparició. En canvi, proposa com a alternativa la mobilització dels ciudadans. Considera que sense un activisme decidit, la nostra llengua no té futur, i aposta per una societat civil dinàmica capaç de generar iniciatives sòlides que sàpiguen guanyar-se els poders públics. És una idea que comparteixen, a la vista de les últimes iniciatives que s'han produït a les Illes en defensa del català, entitats com els Joves de Mallorca per la Llengua o el grup d'intel·lectuals illencs que han impulsat la Proclama per l'ensenyament en català.

Miquel Martí i Pol

A Comissions hi ha molta gent amb una relació íntima i secreta amb Miquel Martí i Pol. Ens ha acompanyat amb poesia moments d'amor, de lluita i de recolliment. Per a molts de nosaltres ha estat la primera poesia. Per això aquesta tardor li hem estat dedicant diversos actes d'homenatge, a Catalunya i al País Valencià.

Ho dic sense cap prejudici

La nostra estirp és de titans. Ho dic sense cap prejudici.

Penseu, si no, en la gent que, dia rera dia, sofreix, estima, mor, aquella trista i oblidada gent que cada tarda menja en el mateix plat, poc amanit, de tendresa, que disposa només de dues cambres per enyorar els camins, que es sap irremeiablement vençuda pel destí i que això no obstant, engendra infants i és poderosa i dolça com un arbre, com un gran arbre dens i vigorós que cada primavera treu florida.

La nostra estirp, ben cert, és de titans.

WWW

La Teranyina també es pot consultar en format digital. La trobareu a la següent adreça:

www.conc.es/la.htm

I els *Papers sindicals* el trobareu a:

www.conc.es/papers.htm

internet

Estadi Olímpic Lluís Companys!

En el decurs de l'acte organitzat per CCOO de Catalunya, el passat 9 d'octubre, en motiu del 60è aniversari de l'afusellament de Lluís Companys es va prendre la decisió d'impulsar de nou la iniciativa —que ja vam tenir l'any 1988 en motiu de la remodelació de l'estadi olímpic de Montjuïc per adequar-lo per als Jocs Olímpics de Barcelona 92— de sol·licitar que l'estadi olímpic de Barcelona rebí el nom de Lluís Companys en ser la seu de l'Olimpiada Popular —de la qual Lluís Companys n'era el president d'honor— que es volia realitzar el juliol de 1936 com a protesta contra els jocs olímpics de Berlín, i com a reconeixement del paper de Companys com a lluitador per les llibertats nacionals i socials de Catalunya.

Si esteu interessats en adherir-vos a aquesta iniciativa, ho podeu fer a través de la web de CCOO de Catalunya:

www.conc.es/premsa/titulars/campanya.htm

ADRECES DELS SERVEIS LINGÜÍSTICS DE CCOO

CS de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Via Laietana, 16, 7è
08003 – Barcelona
Tel. 93 481 29 11

UC del Bages

Pg. Pere III, 62
08240 – Manresa
Tel. 93 873 00 00

UC del Vallès Occidental

Rambla, 75
08202 – Sabadell
Tel. 93 715 56 00

UC del Baix Llobregat

Ctra. d'Esplugues, 68
08940 – Cornellà
Tel. 93 377 92 92

UI de Girona

Miquel Blay, 1, 5è
17001 – Girona
Tel. 972 21 73 03

UI de Tarragona

August, 48, baixos
43003 – Tarragona
Tel. 977 22 83 96

UI de Lleida

C. Acadèmia, 1
25002 - Lleida
Tel. 973 27 91 90

CS de CCOO del País Valencià

Plaça Nàpols i Sicília, 5
46003 – València
Tel. 96 388 21 00

Unió Comarcal de l'Alacantí

Av. Salamanca, 33
03005 – Alacant
Tel. 96 598 21 23

CS de CCOO de les Illes Balears

Francesc de Borja Moll, 3
07003 – Palma de Mallorca
Tel. 971 72 60 60

la teranyina

Publicació del serveis lingüístics de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

Miquel Blay, 1, 5è 17001-Girona
Tel. 972 21 73 03 Fax 972 22 30 91
snl-girona@conc.es

Coordinació: Marc Aguilar

Redacció: Marc Aguilar, Carles Bertran, Caterina Hernández, Tere Marí

Disseny i maquetació: pipo dols

Imprimeix: Ingràfic SL

Dipòsit legal: B-20803-1999

amb el suport de:

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Cultura
Direcció General de Política